

Mazarsyz galan adam / hekaýa

Category: Ertekiler,Hekaýalar,Kitapcy,Sözler

написано kitapcy | 26 января, 2025

Mazarsyz galan adam / hekaýa MAZARSYZ GALAN ADAM

Iň mukaddes söýgi-gizlin söýgidir.

Hakagure

O ýaşulyny, belki, Sizem görensiňiz. Dyzdan aşagy ysmaz bolan bir kişi. Onuň hakyky adyny bilyän ýok, ýöne bu çöl etegindäki kiçijik şäherjikde oňa Rahmet eke diýýärler. Iller Rahmet ekäniň ikinji jahan urşunda ýesir alnyp, bu jelegaýlara düşen ýaponlygyny aýdýar. Kämahal ýaşulylar Rahmet ekäniň milletini öz dilinden eşitjek bolýarlar, sebäbi köneler millete, dine aýratyn parh goýguç. Rahmet eke bolsa, her gezek ýeser jogap tapýar: "Towşanyň gulagy uzyn ýa gysga bolany bilen ol towşanlykdan üýtgeyärmi?" Bir kişi onuň iki çöpjagaz bilen tüwini ýeserje iýşini, aýalaryny dösünde birleşdirip doǵa okaýsyny geň görüp, uly ile aýdyp çykypdyr.

Rahmet ekäniň bu şäherjikde galyşy hem rowaýat ýaly. Ýesirler gije-gündiz işläp, jaý baryny gurýarlar. Olaryň gurýan jaýynyň gapdalynnda ýaşalyp oturan öýden Jahangül diýen şeýle owadan gyz çykyp, her sapar Rahmet ekâ mähir-muhabbetli ýylgyryp, uzak-uzak bakypdyr. Ýene bir gün bolsa, ol Rahmet ekâ ogryńça düye çal getirip beripdir. Rahmet eke-de o wagtlar gözlerinde

ýyldyrym çakýan bir ýigitmiş. Ol çally kürüşgâni alyp, «Adyň nâme?» diýipdir weli, Jahangül gaýnap duran ýıkly gözlerini gyrpman, jadylyja bakyp, «Jahangül» diýipdir. Rahmet eke çal içmâni unudypdyr.

«İçsene, içsene!»

Hi-de söýgi şerbeti barka çal içilermi?!

Günler geçdigisaýy aşyk-mağşuk ysnyşyp başlapdyr. Rahmet eke dâli-mejnun bolupdyr, dünýâni unudypdyr. Onsoň gizlin ýollar tapyp, öz adyny ölüleriň hataryna goşdurypdyr, ýene bir ýol tapyp, yüz keşbi gazaga meňzeş bolany üçin gazak milletinden diyip pasport edinipdir. Az wagtdan ýesirleri watanya alyp gidenlerinde Rahmet eke galypdyr. Indi onuň gözleri Jahangülden özgâni görmez bolupdyr. Oýlener uçurlary o söýgi,duýdansyz gelşi ýaly,duýdansyz ýitip gidipdir:Jahangül Rahmet ekeden sowaşypdyr, hiç- hiç razylyk bermândır. Az wagtdan bolsa başga birine durmuşa çykyp gidipdir. Şeýdip, jowranyp galan Rahmet eke çykalgasyz galypdyr:Ýaponiýa gidip bilmeýâr, paspotynda gazak diýlip ýazylan. Onsoň ol: «Öýlenmerin» diýip, bar ünsüni işe berip ýasaberipdir. Deň-duşlary «Öýlen» diýip, mahal- mahal gyssasalar-da etmândır.

Ol özi iş başarmış, ile iş öwredýânlerden dâl. «Adam bu dünýâ işlemek üçin gelýâ» diýýâr. Ony deň-duşlary işe iň ökde adam hasaplaýarlar. Haýsy maşyny, haýsy traktory görse, edil özi ýasan ýaly. Ol radioň,telewizoryň, tikiň maşynynyň hem ökde ussasy. Nahar, nan bişirmekde özüne göwni ýetýân aýallaram Rahmet ekâniň tagam bişirişine haýran galýarlar. Bu şâherjikde Rahmet ekâniň geýim biçişine hem söz aýdyp bilmeýârler. Bu ussatlygy gören bir dili duzly:» Rahmet eke diňe çaga dogrup bilenok » diýipdir.

Rahmet eke tâ iki dyzdan aşagy ysmaz bolýança şeýdip işledi ýördi. Maýyp bolandoňam güýji ýetjek işden el çekmedi. Ahyry, halys gurbaty tükenensoň, eşekli köce-köce syryp başlady. Siz ony eşek üstünde boş oturandyr öydýâňizmi?! Ýo- ok,iň gowy ýün joraplary, ellikleri,jempirleri Rahmet eke eşek üstünde örýâr. Rahmet ekâniň ýüregi göwrâ sygsa-da, bu giň dünýâ sygmayar. Şonda-da ol ykbalyndan- tâleyinden bir gezegem açık zeýrenen dâldir. Âhli gowga içinde. Yaňy ýetişip ýoren ýigit ýyllary

bir gezek dumanly kenarda gaýyga münüp, balyk tutmaga gitjek bolup durka ejesiniň aýak ýalaň ylgap gelşine, elindâki köne güpbini arkasyna atanyny, on ýaşlyja oglan jigisiniň ýyrtyk balajygyny çekip:"Menem gidäyeýin-dä, menem gidäyeýin-dä" diýip zarynlaýsyny hiç-hiç ýatdan çykarmaýar, ençe gijeler düýşde-de gördü. Beýleki yüz müň wakalar bir ýana, ejesi,jigisi bilen bagly bu waka-da bir ýana. Şo gezek arkasyna atylan güpbi heniz-henizlerem Rahmet ekâni ýylydýar, jigisiniň sesi heniz-henizlerem gulagyna gelip dur.

* * *

Rahmet ekâni her gün irden goňsusy horja eşege mündürip goýberýâr.

Onsoň howluda ekdileşiberen ýabany kepderiler Rahmet ekâniň başyna, egnine gonuşyp- uçusyp, guş dilinde bir-birege söz gatyşyp, hüw- hüwleşip Rahmet ekâni ep-esli ýere çenli ugradýarlar. Rahmet eke mundan hoşal bolýar, çigninde oturan kepderiniň özboluşly bir jadyly ýylisy, kokusyny alyp, göwni galakyjaklaýar. "Döwletli-iş bilen, bidöwlet-guş bilen» diýlenini Rahmet eke goldanok. «Guşa guwansaň, göwnüň uçasy geliberýâr» diýýâr.

Rahmet eke hernâce ýumşak adam bolsa-da aşaky gabaklarynyň pökgerip, sallanyşyp durmasy çagalarda birgeňsi gorky döredýâr.Olar Rahmet ekâni aýylganç ertekilerden, kinolardan çykyp gelen bir zat hasaplaýarlar. Bu şâherjigiň çagalalarynyň arasynda Rahmet ekâ Çingizhan, Apaçi, Samuraý, Döw ýaly lakamlaram ulanylýar. O geçip barýan bolsa, juguldylaryny kesip, aşak bakyp oturyarlar. Kâmahal Rahmet eke oýnap oturanja çagalarylý deňinde eşegini saklaýar weli, çagalarylý âhlisiniň ini tikenekleşýâr. Rahmet eke bolsa özüne berlen süýtli doňdurmany, köke-süýjini

olara hödürleýâr. Olary alýan çaga ýok, gaýta gorka-gorka Rahmet ekâ bakyp goýberenlerinde, onuň hiç kime meňzemeýân bulanyk gözlerini gördükleri has beter gorkýarlar we uzak çydaپ bilmân,guş uçan ýaly, zym-zyýat bolýarlar.

Onsoň Rahmet eke kiçijik şâheriň keltejik köcelerinden

gyssanman geçip başlaýar. Eşegiň keýpine görâ bolýar: eşek ýolda-yzda bir otluja ýer tapyp otlap başlasa-da, yssy döwri goýry kölegâ başyny soksa-da Rahmet eke eşegini gyssan adam dâl. Uly dükanlaryň, gelim-gidimli edaralaryň öňünde hasam uzak durguç. Eşek, janawer, ol aýagyndan o aýagyna agram berip, gözlerini ýumup, kellesini sallap durýar. Siňekler gybyrdap halys ýüregine düşende, uly gulaklaryny iki ýana pakyrdadyp silkip, ýene ırkılıýâr. Üstünde oturan Rahmet eke bolsa duşundan geçýân adamlar bilen salamlaşýar. Sâhel saklanyp elleşen adam bilen uzyn-uzyn saglyk-esenlik soraşýar. Soňunda “Öňki işiňdemىň? » diýip soraýmalydyr. “Hudaýa şükür, öňki işimizdediris » diýseň begenýâr. » Gaýrat et. Işıne berk ýapyş. Ata-eneňe meňze! Seni göremde hoş bolýan. İslâber. Bize-de kömegiň deger-dâ » diýýâr. Rahmet ekâniň hâsiýetine belet bolup, degişmek islân bolsa:» E-eý, Rahmet eke, işden aýyrdylar » diýen bolýar. Onsoň Rahmet ekâniň aýtjak sözlerini bilip, içinden gülýâr. «İşden aýryldym » diýýâňmi?! » İşden kowuldym diý. Seniň işden kowlanyň bilen bolsam, salamyň almazdym. Sen, gowusy, başga ýere göç, adam az ýerinde, ile görünmân ýaşa».

Ýaňky içinden gülýân adam gidensoňam onuň yzyndan hüňurdâp-hüňurdâp galýar. «He-eý, onuň ýöreýşini! Şeýdip ýörešeň işden kowlarsyň- da. Hany, göreli, kim seni işe alýarka?! »

Geň ýeri, hiç kim Rahmet ekeden gaty görenok. Aryp-ýazyp biri gatyrgansa-da:» Rahmet ekendir-dâ. Ol nâme diýip sögünse-de göwnünde zat ýok ahyry. Gaýta, Rahmet ekâniň sögeni söýünçdir » diýýârler.

Rahmet eke şol aýlanyp ýörşüne öz deň- duşlarynyňka, tanyşlaryňka günde-günaşa baryp, eşekden düşmân salamlaşýar, az salym söhbet edýâr. Onsoň ýene ýola düşýâr. Bu taýda eşiden tâzeligini o taýda aýdýar, emma göwne degjek habarlary eşiden ýerinde goýup gaýdýar. Umumy tâzelikleri ýaýradýar: pylany ýogalypdyr, pylanynyň oglы gyz alyp gaçypdyr, pylan ogry pylanynyň halysyny süýrâp barýarka tutulypdyr diýen ýaly.

Rahmet ekâniň eşejiginiň barmaýan ýeri ýok, onsoň Rahmet ekâniň gözleri hem köp zat görýâr. Onuň köp zatdan habarlydygyny, mydama eşejiginiň üstünde joňkarylyp oturşyny

görüp, kâbir dili uzynlar: «Rahmet eke kegebâniň âgentidir » diýýârler. Yöne Rahmet eke hakda ýaramaz gep aýdylsa, o gipiň ömri kelte bolýar: aýylan ýerinde gabry gazylýar. Kâbirleri Rahmet ekâ ýumuşam buýurýar. Onuň eline telefon nomeri ýazylan kagyzy berýârler-de: «Gaýrat et, Rahmet eke. Telefonumyz işlâr ýaly et » diýýârler. Onsoň eşejik arman ýörâberse telefon edarasynyňam deňine barýar. Rahmet eke o jaýdan girip-çykýanlar bilen salamlaşyp durşuna, iş bitirip biljegi tapýarda hâlki kagyzjygy eline tutdurýar. Onsoň işi biten adam Rahmet ekâni görse, ony boş goýberesi gelenok. Öý-hassahana aralygynda-da Rahmet ekâniň eşegi köp gatnaýar. Özi howlusyndan çykybilmeýânler hassa garyndaşyna salam ugradýarlar, iýmit berip goýberýârler. Rahmet eke-de eşek üstünde joňkarylyp oturşyna iki goly bilen naharly gaby seresap tutup, hassahananyň derwezesine gelýâr, ak halatlyja gyzlara gowşurýar.

Polisiýanyň, suduň jaýynyň golaýynda-da Rahmet ekâniň eşegi durup ýadaýar. Kâte ertirden aşama çenli duran günleri hem boldy. Ho-ol öňrâk bir polkownigi tırýek satanlygy üçin sud edenlerinde Rahmet eke on iki günlâp öýünden gönü sud jaýyna geldi. Eşek haýwandyr welin, indi şolam sud jaýynyň deňine gelende özi togtaýýar. İçerden çykýnlardan eşidenlerini gaýtalap, Rahmet ekâniň öz-özi hüňürdeýâr. Sud edilýâne sögünyâr: «Olar ýala gowşak degmeli dâl. Wah, şony men sud edâýsemdim. »

Kâ günler Rahmet ekâniň başyna agyr gam gonup, gaty tukatlanýar. O günler ol ýone köce- köce syryp geçýâr. Hiç kim bilen, hiç zat bilen gyzykmaýar. Örýân zadyny hem taşlaýar. Onsoň onuň başyny sallap oturşyny gören adamlar, uklap oturandyr öydüp, salam bermân, hal-ahwal soraşman geçýârler. Kâhalatda aç eşek otuň ysyny alyp, gönü şo tarapa tutduryp gidýâr, şâherden çykýar, otly bir meýdana baryp, ýaman nebsewür çortup başlaýar. Iýe-iýe garny gâberip gidensoňam iýýâr. Kâmahal gözünü açýan Rahmet eke bolsa beýle ýandaky mazarçylygy görüp oýa batýar. «Olam bu gonamçylygyň bir gyrasyna gonar. Hudaýa şükür, öлende jaýlajak bar: jan ýaly goňsusy ony hormat bilen topraga berer. «Rahmet eke bu

dünýâden gitdi » diýseler, gapymdan kimler gelerkâ? Gowusy, gelmejegi sanaýmalydyr.

Emma... Emma ömrümi kül eden Jahangül gynanarmyka? Gapymdan gelip, jesedime baş egse- de razy. Bilmedim-dä.

Uzak ýasasyn, ýone iru-giç Jahangülem gider. Men toprak astynda oňa garaşyp ýataryn. Âhli zatdan paýhasly toprak iň soňunda ikimizi öz gujagynda duşurar.

Bu millete Rahmet eke ölmejek ýaly görünýân bolmagy-da mümkün. Ölmejek bamý?! Bir dileğim: kösenmân, ile azar bolman olsem. Olsem, eşek, janawer, kösenermikâ öýdýân.

Eşe jigimem başa geleni çeker-dä. Ýone eýesiz, gapy-gapy ýortup ýörse bolmaz. Haýwandyr, biriniň mellegindâki ekini çortup çyksa, maňa gelşikli dâl. Rahmet ekâniň eşegi diýerler. Gowusy, ölmânkâm eşe jigime eýe tapyp goýaýyn. Şonda rahat göz ýumaryn».

Bu pursatda eşek iýe-iýe ýadap, ahyry, belet ýoly bilen bazar howlusyna baka dikgirdâp gaýtdy. Derwezeden girmân, bir gyrada durýar. Onsoň bazardan zat alyp çykýanlaryň arasynda Rahmet ekâni tanaýanlar bar. Olar satyn alan köke- süýjüsinden, kişi-de-kişmişinden birki gysym alyp, Rahmet ekâniň köne brezent horjunyna atyp geçýärler. Rahmet eke horjunynyň sermeşdirilýânını duýsa-da gözünü açasy gelenok, ýone pessaý ses bilen "Taňryýalkasyn » diýýär. Hemişelerem işdâsi ýok weli, tukat günlerinde Rahmet eke hiç zat iýesi gelenok. O tukatlyk, o ýalňyzlyk ony ep-esli gün helâk edýär. Ahyrda bir tâze habar oňa ýene jan berýär. Owganystana dâne daşaýan üýtgeşik maşynlaryň çetki ýoldan geçýânını eşidende göni şo tarapa gitdi. Barsa, ala şowhun. Polisiýa maşynlary gyzyl yşyk ýakyp, iki ýana zymdyrylýar. Âpet-âpet maşynlar hünlâp- hünlâp geçýär. Rahmet eke üç günlâp ýoluň gyrasynda durup nebsewür synlady. Şunuň ýaly günler bolaýsa. Günüň neneňsi geçenini bilmân galýaň. Şo geçişlikde bir şofýor maşynyny saklap, düşňüsiz dilde bir zatlar diýdi. Arman Rahmet ekâniň bilýân dilinden dâl ekeni. Bolmasa göwnejayý wujurdaşardy. Onsoň ýaňky şofýor kabinadan düşüp, golaý geldi weli, Rahmet eke gözünü giňden açdy, eşek, biçâre-de, başyny dikeltdi. Şo mahal şofýor elindâki fotoparaty şygladyp, Rahmet ekâniň suratyny aldy.

Saňa başga nâme gerek?! Şâher içinde nâçe ýyl bâri gezýär weli, ýekeje adam Rahmet ekâniň suratyny almady ahyry.

Şo gün gjara gaýdyşyn onuň eşejigi başga bir ýoldan iýndi. Ýolda çigit satyp oturan bir garryja aýal sataşdy.

—Rahmet, bâri dur. Nâçe günler bâri bu taýdan geçmediň-le?

—Ýola çyksaň, menden köp zat ýok.

—Düýnki masgaralygy eşitdiňmi? Gulagyma ynanman otyryn.

—Nâm bolupdyr?

—Düýn çaga doğrulýan öýde bir ýaş gyz nikasız dogrup, çagany dogtorda taşlap gitjek diýýâmiš.

—O-ho-ow, oh-ho-ow! Şâheriň işi gaýtdy diýsene! Beýle pislige yetilen bolsa, soň ýaman bolar, bâý-bâý ýaman bolar-a! Yaşar ýaly bolmaz. Men gitdim.

Rahmet eke eşegini çaga doğrulýan öýe baka sürdi. Barsa, derweze ýapyk, beýle ýandaky gapydan girýân-çykýan görnenok. Rahmet eke garaşmaly boldy. Onuň gyssanýan ýeri ýok. Gaýta öýüne nâçe giç barsa, şonça gowy. Öýde hi-iç wagt geçenok. Ir ýatsa, ir turmaly bolýar. Ol hasam ýaman. Gün diýlen örâ-an haýal dogýar. Onsoň eşegiň üstünde oturanyň yüz esse gowy. Rahmet eke pökgi gabaklaryny ýumdy. Ol indi üçünji gündür ýol başında durup, şâhere aýlanmaga wagty bolmady. Şâherdâki dostýarlar Rahmet ekâ nâm bolduka diýisýändirler. Öýden habar alanam bardyr. Nâtjek-dâ?! Âhli ýere ýetişibem bolanok. Gaty görmeseler bolýar. Ýone bu ýaňky kempiriň aýdany dogry bolsa-ha işimiz gaýdypdyr. Ýaman görelde tiz ýaýragyçdyr. Beýtseňem boljak ekeni diýip, çaga taşlap başlasalar, soň kyn bolar. Onsoň pis durmuş diýilýân başlanar. Duýulmaz-la, geçer-le, bolýa-da diýsip pislige garyşan ertir pis nesil öndürip başlaýar. Yzarlap otursaň tötânden bolýan zat ýok diýýâler ahyry.

Çaga doğrulýan öýden bir erkek kişi çykyp gaýtdy. Onuň aýak sesi golaýlaşanda Rahmet eke gözünü açdy. Salamlaşdylar.

—Rahmet eke, bu wagt bu taýlara işiň düşdumi?

—Aý, ýok. Ýone bir mesele bar öz-â. Sen öňki işiňdemî?

—Hawa, öňküje gulluk.- O kişi sâhel ýylgyrdy.

—Bolýa şol. Gaýrat ediber. Işine berk ýapış. Men ata-eneňe-de beletdirin. Tüweleme, gowy işlâber.

—Hany, ýör, işiň ýok bolsa gideli. Hâzir o gapylaram gulplarlar.

—Gidenimiz ýagşy weli...

—Welisi nâme? Bir aladajygyňa bar.

—Bar. Ikimizem erkek kişi. Sen aýtsana, çaga doguranlaň arasynda bir gyz çöpdüýbi dogrupdyr diýýâler-le.

—Ýahe-eý, Rahmet eke! Olar ýaly bir ýa iki däl. Uruş ýyllary ýetim öyi ýetimden doly bolsa, indi ataly, eneliden doly.

—Be, be! Gaty arkaýyn gepleýâň-le. Bir çâresini görjek bolmaýaňyzmy?

—Baý-bo-ow, gaty köne zamanda ýasaýaň, Rahmet eke. Bu meselede bolýan zatlaryň baryny aýtsam, eşejigiňden agdarylyp gaýdarsyň. Gowusy, bilmezlik.

Olaryň ikisi hem az salym dymyp gitdi. Ýene Rahmet ekâniň ýoldaşy sözledi.

—Kanunlar bulaşyk...

—Ýalan! O meselede namysdan ýokary kanun bolmaz. Gowşaklygyň bilse, pisler öňe geçýâr. Ýo-ok. Gyrada gizlenip galaryn öýtmâň. Pislik, edil gara gazan ýalydyr, âhliňize garasy ýeter. Pislik gelende gapyda durman, göni depelâp, töre geçýândır. Entejik görersiňiz! Soň-soň pis haýsy, pâk haýsy-parhynam bilmersiňiz.

Rahmet eke örân gaharly sözledi, bulanyk gözleriniň ýokarky gabaklary, hernâçe agyram bolsa, ýokary çekilişdi.

—Rahmet eke, her kim erkana, her kim öz göwün isleýsi ýaly iş edýâr. Onsoňam maňa gahar etme, men günükär däl.

—Wah, men günükär däl diýlensoň dünýâ ýykylýa. Günâni özüňden gözlešeň, günükär tiz tapylýar.

0 kişi Rahmet ekâni beýle janköýerdir öýtmeýârdi. Horja eşek üstünde oýaly-ukuly oturan gojany akly çasyp başlan, dünýâ gyzykmadan iren bir mülhit hasaplaýardy. Rahmet ekâniň sözünü mundan artyk diňlemâge mejaly bolmansoň, dogtor sagbollaşdy-da sowlup gitdi. 0 kişiniň öz öýüniň deňinden ir sowlandygyny duýan Rahmet eke bolsa:» Gaçyber, gaçyber. Bu dünýâden gaçyp gitjek ýeriň ýokdur » diýip oýlandy.

Şol gije Rahmet eke gaty birahat boldy. Ir ýatdy, ir oýandy. Eger onuň islegi kabul bolsady, ol hâzir çaga doğrulýan öye

baraga-da o gyza:» Hany, bile pislik eden erkeksumagyň adyny aýt! » diýmekçi. » Ýazyksyzja çagaňza eýelik ediň. Bu ýurt siziň üçin çaga dogrup zyňylýan zibilhana dâl. Ýetimlere baksa-da ýeterlik.» diýmekçi. Eger gepe- söze düşünmediksirân bolsalar, öni-soňy çagany eklemäge mejbür etmeli. Garşylyk görmese, möjekler goýun sürüsiniň ortarasında ýaşajak ahyry. Heý, bilmedim-dâ... Bi adamlar âhli zada öwrenişip gidip barýalar. Öňler bütin şâherde bâş tiryekи ýa tapylardy, ýa tapylmazdy. Bu gün her köçede, gara garantga ýaly, süllerişip ýörler. Rahmet eke elli ýyl öň gurlan kiçijik jaýjagazynda iki ýana süýrenip, ýene köp-köp pikirleri başynda aýlap, ahyry, jahany ýagtyltdy. Süýşüp baryp, gapyny açdy. Hemisekisi ýaly, kepderiler hüw- hüwleşip, pasyrdaşyp Rahmet ekâ baka çozdular. Olam nan owuntygy gatyşan dâñâni takyrja ýere sepip-sepip göýberdi. Soňra aýasynda dâne goýup elini uzatdy weli, birküç kepderi eline gonup, bir- biregi ganaty bilen süýşürişip, dâneleri çokup uçup gitdiler. Kepderilerine göwni galkan Rahmet eke eşegine baka göz aylady weli, geň galday: Eşegi başyny guma garyp, gymyldaman ýatyr. » Beýle ýatmasy ýokdy. Kür-kür! Kürri! » Jogap ýok. Gymyldanogam. » Eşek kesellemez, keselledigi öler » diýlenine Rahmet eke-de ynanýar. Eşejigi öläýse, dat gününe. Oňa dünýâni görkezip ýören şo eşejik dâlmi?! » Kürri, kürri!! » Az salymdan goňşy gelip salam berende, Rahmet eke salam almaga-da gyssanyp:» Rejepjan! Şo janaweri göreveri » diýdi. Rejep eşegiň başujuna baryp siňe seretdi, soň egilip gözledi, ahyrda eşegiň boýnuna aýagy bilen ýuwaş kakyp goýberdi-de Rahmet ekâ nebsi agyryp bakdy. «Eşejigiň-â azapdan dynypdyr.» » Bâ-â, birden beýle bolaýd-ow! » Bu zamanlar eşegiň bahasynyň öküziň bahasyça barlygyny Rahmet eke ýagşy bilyâr. Ol hernâçe toplasa-da ýeterlik pul toplabilmez. » Bâ-âý, orta ýolda goýdy-da. » Indi nâme etsekâ? Nâme etse-de gün geçmez. Onuň barjak ýeri kândı, aýtjak sözi kândı. Bary birbada kesildi duruberdi-dâ. » Ilat âhli pislige öwrenişip-öwrenişip, soň nâdip ýaşajakka? Şuňa aklym ýetmân geçdi».

Onsoň ol Rejep goňsusyny ýanynda oturtdy- da bir gapjykdan eplengi kagyz çykardı.

—Rejepjan! Sen maňa ogul ornuny tutduň ! Yüzüne öwüp dursam gelşikli bolmaz. Ynha, şu hojalygyň dökümendi, bu kagyzam hojalygyň saňa peşgeş berilýânligi hakda dökument.

—Men saňa hyzmat edenem bolsam, zat üçin hyzmat eden dâldirin, Rahmet eke!

—Goý, goý. Mundanam zat bolaromy?! Çaýyr basan bir daban ýer ahyry.

—Maňa hiç zat gerek dâl.

—O gürrüni goýaly. Indi Hudaý nâçe gün beren bolsa, ýaşarys, işalla. Bu düwünçekde-de ölemde jaýlar ýaly pul bardyr.

—O gürrüne entek ir, Rahmet eke. Gowusy, şo pula bir eşejik alaly. Galan işiň bir alajy bolar.

—Beýtseň, razy bolman. Mende-de göwün bar. Ýone mazaryň üstüne bir kerpiç goýgun. Mermer dâldir, kerpiç goýgun.

—Rahmet eke, ir bilen ters gürrüň edýâs.

—Kerpije, iliňki ýaly, ýyl ýazma, at ýazma, ýone » Bu-da geceř » diýâýgin.

—O nâm üçin?

—Meniň aklym ýeteli bâri maňa ýardamcy şo söz boldy.

Rejep, öni-soň, ölüm gürrüñini dowam etdireshi gelmân, başga gürrüne geçdi. Birsalymdan işe baka öýden çykyp barýarka:» Men bir sorag- ideg edişdireýin. Belki, eşegini münmâge berjek tapylar » diýdi.

«Ana, bu gowy gep boldy.» Eşek tapylaýsa, jany aram tapar. Rahmet ekâ gerek diýseler, eşek beren tapylar-la.

Emma her gün Rejep asfalt ysly eşigini geýip işe gidende umytly garaşan Rahmet ekâniň agşamlyk umydy inçelýâr.

Günler geçýâr, gjeler has haýal geçýâr. Öňler dünýâ sygman ýören göwün bu dar howla sygjakmy?! Gatyçaýyrly howluda iki ýana süýseneklâp, daşky gapyda oturyp ýadaýar. Köçe- de gugaryp ýatyr. Eşegi öleni bâri nâçe wagt geçdi weli, bu şâherden bary-ýogy dört-bâş kişi Rahmet ekâ » Halyň niçik? » diýip geçdi.

Ýene-de iki aksakal ö-öňki teklibini gaýtalap gitdi. Olar öňden bâri Rahmet ekâniň öz butparaz dininden dönüp, yslam dinine geçmegini isleyârdiler.

—Siz bir zada düşuniň:ynha, özüňiz öz diniňizi taşlap, başga

dine geceziňiz gelýâmi?

—Ýok.

—Menem şeýle. Menem ata-enemiň ynanan dinine ynanasym gelýâ. Dinsiz bolan bolsam, onda başga gürrüň.

Rejep goňsy bolsa, nâce gözlese-de, Rahmet eke müner ýaly eşek tapyp bilmedi. Günleriň bir günü irden turup Rahmet ekâniň gapysyna barsa, kepderiler sus otyr, ses-üýn ýok. Hemiseler ir sâherden açylýan gapy bu gün ýapyk. «Rahmet eke, o-ow Rahmet eke!» Jogap ýok. Gapyny açsa, Rahmet eke ortarada eşek juluny ýamap oturşyna tükgerip, doňup galypdyr, biçâre. Ony ömürboýy ýylydan, şo dumanly deňiz kenarynda arkasyna atylan ene güpbüsü hem Rahmet ekâni ýylydardan ejiz gelipdir.

Rejep, aýaly, çagalary ikiýana ylgaşyp, goňşulara aýdyşyp, merhumy jaýlamaga zerur serenjam berdiler. Garaz, birki sagatdan soň bütin şâher Rahmet ekâniň sagat on ikide jaýlanýanyny eşitdi. Tabyt çykarylanda on-on bâş adamdan köp dâldi. Rahmet ekâniň ömri boýy garaşan Jahangüli hem görünmedi. Emma ir sâherden bâri Rahmet ekâ garaşan kepderiler has köpdi. Olar özge adamlaryň üstüne gonman, âhlisi tabytda ýatan Rahmet ekâniň ysyny alyp, oňa topulýarlar. Adamlar gollaryny salgaşyp kepderileri tabyda gondurmajak bolýar. Şeýdip mazarystana bardylar. Rahmet ekâni jaýlap, baş ujuna mermer daş goýup gaýdanlarynda tâze guburyň üstünü örtüp oturan gökje kepderileriň enaýy zarynlaýşlary eşidildi durdy. Rejep ep-esli wagt geçensoň Rahmet ekâniň mazaryna zyýarat edeýin diýip bardy weli, o gökje kepderileriň bir topary henizem mazar üstünde hüw-hüwleşip oturan ekeni. Emma ýazgylı mermere weli gözü ilmedi. Beýleki mazarlara goýlan mermerleri hem görmedi. » Bu-da geçer » diýleni mundan çykdy-ow. »

Rejep gamgyn halda gonamçylykdan çykdy."Eger ölüleri gorap bilmeýän bolsak, dirilere diri diýip bilermikäk?!" Ol öye gelşine bir bişen kerpijiň yüzüne «Bu-da geçer» diýip ýazdy-da Rahmet ekâniň mazaryna goýup gaýtdy.

Aradan ep-esli wagt geçdi.

Bir gün Rejep çagalary bilen günorta naharynda saçak başyna egrilişip otyrkalar daşky gapy kakylды. Rejep gapyny açanda Rahmet eke pahyra gaty meňzes bir ýapon ýaşulusy garşysynda

dur. Rejep düys görän ýaly boldy. Ol tasdan:"Rahmet eke!" diÿipdi, soňky nepesinde saklandy. O ýapon Rahmet ekäniň kiçi dogany, birmahallar dumanly kenarda: "Menem gidäyeýindä!" diÿip zarynlan oglanjykdy, Rahmet ekäniň gulagynda ömürlik seslenen oglanjykdy. Terjimeçi olary tanyşdyryp-tanyşdyrmanka, Rejep Rahmet ekäniň doganyny gujaklap, gözlerine ýaş aylap, damagy dolup, bir söz aýdyp bilmän uzak durdy. Ýaponlar bolsa çyny bilen agladylar. Rejep gözleri gyzaryp giden myhmanlaryny öye çekjek bolanda, Rahmet ekäniň dogany ilki mazarystanlygy göresi geländigini aýtdy. Olar şo taýdan göni mazarlyga baka gitdiler. Ýolda özüne şeýle mährem bakyşyny synlan ýapon adam durubilmän Rejebiň egnine elini goýup, özüne baka gysyp ýöredi. Mazarystanyň bir gyrasyna baranlarynda Rejep birden öňe ylgap gitdi. Siliň yzy bildirip duran ýerde ikiýana aljyraňy ýöredi. Sil suwy Rahmet ekäniň gubury bile ýigrimi-otuz guburyň gumuny ýuwup-eredip alyp gidipdir. Kimiň nirede ýatany hem belli dâl. Gubury ýitiren gökje kepderilerem nirâ gonjagyny bilmän, ona-munda gonup-uçup ýörler. Rejep ho-ol beýlede palcyga bulanyp ýatan kerpiji gördü-de ylgap baryp, eline aldy: "Bu-da geçer" diÿen ýazgylý kerpiç. Rejep bir kerpije, bir-de myhmana ýazykly ýaly bakdy. "Matam gülüni goýmaga mazaram galmandyr." Rahmet ekäniň inisi ýagdaýa göz ýetirenden, gülleri gaçyryp, ellerini ikiýana gerdi- de asmana bakyp, gözlerini ýumup: "Murayıma-a- a!" diÿip ýürekden bagyrdy, göz ýaslaryny ýagmyr kimin ýagdyrdy. Murayıma-Rahmet ekä enesiniň dakan adydy. Rahmet eke şeýdip dagdan agyr gamlary bile ýitdi gitdi. Rahmet ekäniň ýoklugyny duýmadyksyran bolsa-da, öni-soňy, bu şâherjik başgaça ýaşap başlady. Hekayalar